

Тернопільський національний економічний університет
Навчально-науковий інститут міжнародних економічних відносин
ім. Б. Д. Гаврилишина

Міждисциплінарна курсова робота

на тему:

**«ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ США
ТА СПІВПРАЦЯ ЇХ З УКРАЇНОЮ»**

Студент(ка) 5 курсу, групи ЕМЕм-11

Томків О. Я.

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Магістерська програма: Міжнародна економіка

Керівник:

д.е.н., професор

Куриляк В. Є.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії:

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Транснаціональні корпорації США.....	5
1.1 Місце і роль американських ТНК в глобальній економіці	5
1.2 Галузева специфіка діяльності американських ТНК.....	16
РОЗДІЛ 2. Основні тенденції в інвестиційній діяльності транснаціональних корпорацій США	22
2.1 Обсяги та географічна структура потоків прямих іноземних інвестицій американських ТНК.....	22
2.2 Потоки прямих іноземних інвестицій американських ТНК в Україну .	27
РОЗДІЛ 3. Діяльність міжнародних американських компаній в Україні	32
3.1 Вплив американських ТНК на економіку України	32
3.2 Стратегія поведінки України у співпраці з американськими ТНК.....	36
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	45

ВСТУП

Сьогодні, коли відмінною рисою світової системи є зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність держав, глобалізація економічних і політичних процесів, немає жодної значної події у світовій економіці, що відбувалася б без участі транснаціональних корпорацій. ТНК перетворилися на силу, формуючу сучасний і майбутній вигляд світу.

Міжнародні компанії стали невід'ємним атрибутом сучасного світу не тільки в економічному плані, а й у політичному, суспільному та соціальному. Вони дуже сильно позначаються на всіх сферах життя, причому далеко не завжди в позитивному ракурсі.

Актуальність теми обумовлена стрімким зростанням ролі американських транснаціональних корпорацій у світовій економіці. Саме транснаціональні корпорації США здійснюють значний вплив на світовій арені, вони є могутніми суб'єктами світового господарства і діють майже в усіх країнах світу.

Американські ТНК можуть значно впливати на міжнародну інвестиційну діяльність, а тому важливо проаналізувати, наскільки залежить розвиток світового господарства від здійснення прямих інвестицій транснаціональними корпораціями США. Це дасть змогу визначити, як саме прийняття рішень американськими ТНК про розміщення інвестицій у тій чи іншій країні може вплинути на її економічні показники.

Наразі вивчення транснаціональних корпорацій США є досить актуальним. Визначається, що від діяльності транснаціональних корпорацій в найбільшій мірі залежать напрями руху світових потоків капіталу. Проте проблема визначення ролі безпосередньо транснаціональних корпорацій США як дуже сильних гравців на світовій арені мало розроблена і майже не досліджена.

Метою даної роботи є дослідження діяльності транснаціональних корпорацій США в світі та Україні.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- 1) визначити теоретичні характеристики ТНК;
- 2) проаналізувати діяльність американських ТНК;
- 3) дослідити сектори діяльності транснаціональних корпорацій США;
- 4) з'ясувати стратегію України у співпраці з американськими ТНК.

Об'єкт дослідження – транснаціональні корпорації США. Предметом є особливості діяльності американських ТНК в сучасних міжнародних відносинах.

У процесі роботи використовувались наступні методи: системного підходу, статистичного аналізу, соціологічного опитування, моделювання.

Інформаційно-емпіричну базу склали статистичні, інформаційні та аналітичні дані Організації Об'єднаних Націй (ООН) з торгівлі та розвитку; доповідь про світові інвестиції за 2014 рік, створена на основі експертних досліджень організації ЮНКТАД; статистичні дані Financial Times Global 500 і різних електронних журналів; показники і звіти окремих міжнародних корпорацій, та інформаційні ресурси глобальної мережі Інтернет.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури. В I розділі роботи «Транснаціональні корпорації США» аналізується місце і роль американських ТНК в глобальній економіці. В II розділі роботи «Основні тенденції в інвестиційній діяльності транснаціональних корпорацій США» дається характеристика потоків прямих іноземних інвестицій американських ТНК. В III розділі роботи «Діяльність міжнародних американських компаній в Україні» обумовлюється стратегія і вплив американських ТНК на економіку України.

РОЗДІЛ 1

Транснаціональні корпорації США

1.1 Місце і роль американських ТНК в глобальній економіці

За визначенням ООН, ТНК – це "підприємства, що є власниками, або такими, що контролюють виробництво товарів і послуг за межами країни, в якій вони базуються" [2].

Головною особливістю транснаціональних корпорацій є їх існування за межами національних кордонів. Транснаціональні корпорації, а також промислово розвинені країни беруть участь у політиці, економіці, великомасштабних наукових і технологічних дослідженнях та екологічних проблемах. За даними ЮНКТАД, розроблені критерії транснаціональних корпорацій, у яких річний оборот повинен бути не менше 100 млн. дол., а філії як мінімум в шести країнах. Необхідно також, щоб виробничі підрозділи були розташовані, принаймні, у двох країнах. Вони повинні активно взаємодіяти один з одним, спільно використовувати ресурси і досвід, а корпорація повинна забезпечити скоординовану економічну політику в умовах централізованого управління.

На сьогоднішній день головними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та основною силою процесу інтеграції економіки в світі вважаються транснаціональні корпорації. Вони придбали статус найважливіших гравців у сучасному світовому господарстві та міжнародному поділі праці.

Найбільші транснаціональні корпорації є гігантськими структурами, їх накопичення і капітал перевершують багатства багатьох країн. Вони діють скрізь і їх панування вражає.

Активно беручи участь у міжнародних економічних відносинах, транснаціональні корпорації створюють абсолютно новий варіант діяльності, переробляючи їх структуру. Корпорації втілюють світове виробництво

товарів і послуг; є головними учасниками і двигунами науково-технічного прогресу; покращують конкурентоспроможність економік різних країн і т.д.

Таким чином, очолюючи вершину світогосподарських зв'язків, транснаціональні корпорації все більше впливають на міжнародні відносини в цілому. Співпраця з транснаціональними корпораціями відіграє величезну роль для розвинених країн і країн що розвиваються.

Важливо відзначити, що ТНК діють на рівні промислово розвинених країн і можуть брати участь у політиці, економіці, при вирішенні міжнародних проблем. Вони використовують корпоративну дипломатію на міжнародному рівні, а для благополучної діяльності всередині - корпоративну ідеологію.

ТНК забезпечують близько 50% світового промислового виробництва. На них припадає понад 70% світової торгівлі, причому 40% цієї торгівлі відбувається всередині, тобто вони відбуваються не за ринковими цінами, а за так званими трансфертними цінами, які формуються не під тиском ринку, а під довгостроковою політикою материнської корпорації. З 100 найбільших економік у світі, 52 - ТНК, решта - держави.

Трансферні ціни можуть знижуватися або підвищуватися, незалежно від рівня світових цін. Зазвичай, це відбувається конфіденційно, і інформація поширена тільки всередині корпорацій. Вигода здійснення трансфертних угод має на увазі:

- вивід своєї продукції на нові ринки збуту;
- відхилення від валютного контролю;
- зниження митних зборів і податків;
- нерозголошення реального прибутку корпорації.

Існує безліч спеціалізацій, які беруть за свою основу ТНК. Згідно FT Global 500 2014 найвідомішими є: банківська сфера, фінансові послуги, автоіндустрія, видобуток і переробка нафти, фармацевтика, електроніка, електро -, гідро- і газова енергетика, телекомунікації, харчова і тютюнова промисловості, інші галузі.

ТНК ділять на такі групи.

Першу групу складають транснаціональні корпорації, головна (материнська) фірма яких розташована у одній країні, та здійснює ділову активність в інших країнах за допомогою створення там філій та дочірніх компаній, які мають самостійні служби виробництва і збуту продукції, науково-дослідні центри. До них відносяться американські компанії “General Motors”, “Ford”, “IBM”, “Exon”, “Mobil” швейцарський концерн “Nestle” та інші.

До другої групи відносять багатонаціональні компанії (БНК). Це трести, концерни та інші виробничі об’єднання, які є міжнародними фірмами. Багатонаціональні компанії об’єднують національні компанії двох, або більше країн на виробничій або науково-технічній основі, які належать власникам із цих країн – англо-голандський хімікотехнічний концерн “Univer”, англо-голандський концерн “Royal-Dutch-Shell”, італо-французький автомобільний концерн “Fiat-Citroen”.

До третьої групи міжнародних корпорацій входять Міжнародні корпоративні союзи. Вони виступають в організаційній формі консорціумів, створюються на виробничій, науково-технічній та комерційній основі. Це спеціальні об’єднання промислових, банківських та інших коцернів, створених для вирішення важливих економічних проблем, прикладом є західноєвропейський консорціум “Erbus industry” [12].

Головна материнська компанія – адміністративний центр всієї системи підприємств ТНК. У її функції зазвичай входить прийняття рішень про злиття з іншими компаніями, придбанні нових фірм та ліквідації неефективних підрозділів; формування довгострокової виробничої, інвестиційної та фінансової політики філій і корпорації в цілому; контроль над фінансами та НДДКР зарубіжних філій.

Фірми, створені за кордоном за участю іноземного капіталу батьківської фірми, зазвичай називають закордонними філіями (foreign affiliates) ТНК, хоча краще їх називати афілійованими, тобто спорідненими.

Ці філії можуть функціонувати у формі відділень, дочірніх фірм або асоційованих компаній:

Відділення – фірма в приймаючій країні, якою володіє батьківська компанія повністю або спільно з іншою компанією, причому відділення не є юридичною особою;

Дочірня фірма – це фірма, в якій батьківська компанія володіє більше половини акцій та яка реєструється в приймаючій країні як юридична особа, тобто як самостійна компанія;

Асоційована компанія – це фірма, в якій батьківська компанія володіє неменше 10%, але і не більше 50 % акцій і яка є юридичною особою [8].

Характерною особливістю діяльності ТНК є:

- географічна диверсифікація виробництва на світовому рівні; деякі ТНК функціонують більш як у 100 країнах;
- диверсифікація діяльності та виробництва в різних галузях; шляхом диверсифікації своєї діяльності стають конгломератами на зразок американської “Інтернешнл Телефон енд Телеграф” ІТТ, зберігаючи монополію в галузі засобів зв’язку, має підприємства фармацевтичної і харчової промисловості, підприємства сфери послуг і т.д.
- участь у міжнародній спеціалізації та кооперуванню виробництва; внутріфірмова спеціалізація виражається у виробництві різних товарів різними філіями ТНК. Так, англійська філія “Дженерал Моторс” спеціалізується на виробництві вантажівок, західнонімецька (Опель) – на виробництві легкових автомобілів і т.д. [2]

З часу свого виникнення (кінець ХІХ століття) міжнародні корпорації зазнали значної еволюції.

1. Першим етапом розвитку можна вважати становлення в 1914-1918 роках картелів і синдикатів, які добували отримані колоніальні ресурси. Каталізатором швидкого зростання числа картелів можна вважати Першу Світову війну. Якщо до початку війни кількість картелів налічувала не

більше 100, то до Другої Світової війни їх було вже близько 1200. Найбільш поширені були картелі суднобудування, машинобудування, хімічна промисловість.

2. Згодом новим витком розвитку стали трести (1918-1939), що виробляють озброєння і військову техніку. У цій формі монополістичного об'єднання учасники втрачали реальну владу, вона зосереджувалася в руках правління тресту.

3. У 1945-1970 рр. на зміну трестам прийшли концерни. При такій організації компанії, учасники зберігають юридичну і господарську самостійність, але присутні домінуючі фінансові структури. Також сильний вплив робить науково-технічна революція.

4. 1970 - 2000 роки. У цей час відбувається посилення конкуренції між концернами, відбувається активне поглинання компаній.

5. 2000 - наш час. Розвиток в умовах регіональної інтеграції з опорою на інноваційні технології.

В основі розвитку транснаціональних корпорацій лежить тенденція до інтернаціоналізації виробництва і капіталу. Характерний вивіз капіталу з промислово розвинених країн. У період 1903-1913 рр. експорт капіталу з Англії складав у середньому 7% від національного доходу. В цілому на частку Англії до 1914 р припадало понад 50% всього експортованого міжнародного капіталу. Закордонні інвестиції розподілялися наступним чином: 40% було вкладено в залізницю, 30% - урядові і муніципальні позики. У період, між Першою і Другою світовими війнами напрямок інвестицій починає змінюватися: країни Західної Європи і насамперед Англія, втрачають своє становище кредиторів і експортерів капіталу, а американський капітал усе в більшому ступені проникає в Західну Європу. Характерною особливістю є те, що 25% від загальної суми складала прями інвестиції. Масивний рух американського капіталу за кордон і створення там дочірніх філій почалося незабаром після Другої світової війни. Ця тенденція наочно ілюструється даними, наведеними в таблиці 1.1. [7]

Таблиця 1.1

Рух американського капіталу за кордон

Роки	Всього	В Західній Європі
51-55	83,8	25,6
56-60	192,0	72,2
61-65	322,4	136,8
66-67	390,0	167,5
68-69	508,5	237,0
70-71	431,0	208,5
72-73	378,0	179,0
74-75	265,5	104,0

У 70-ті р, у світі було зареєстровано 7,3 тис. ТНК, їх оборот становив близько 626 млрд. дол. Спочатку 90-х рр. їх уже нараховувалося 37 тис, оборот - 7 млрд. дол. Зараз же, налічується більше 82 тис. ТНК, з оборотом більше 30 трлн. дол., і вони мають близько 810 тис. філій по всьому світу.

Відповідно, ми бачимо, що темпи зростання світових ТНК щороку набирають обертів, і еволюція формулювання сучасних корпорацій досягла великого значення. ТНК - це самостійний фінансово-виробничий, торговий, науково-технологічний організм, який може існувати поза рамками національних кордонів, включаючи в себе складну управлінську структуру і об'єднуючи банківські, інвестиційні, науково-дослідні, виробничі та інші сфери діяльності. Також діяльність ТНК здійснює важливу і, в основному, головну роль вивозу капіталу і успішного розміщення його за кордоном, контролюючи більше 90% прямих іноземних інвестицій.

Сучасні ТНК починають все більше брати участь у розвитку НДДКР. Витрати «GeneralMotors», «Форд» і «ІВМ» на наукові дослідження щорічно складають 2-3 млрд. дол. Наприклад, у США переважна частка витрат

приватного бізнесу на НДДКР припадає на 700 найбільших компаній, з них 40% витрат виробляються 15 великими корпораціями. Для невеликих ТНК, які також беруть участь у розвитку НДДКР, впровадження в процес передових технологій, є способом виживання і конкурентною перевагою перед іншими корпораціями.

Вплив транснаціональних корпорацій на економіку різних держав світу безперервно і стрімко зростає. Сьогодні найбільші корпорації можуть диктувати умови не тільки своїм конкурентам, але й цілим державам - завдяки своїй фінансовій могутності та політичному лобіюванню на найвищих рівнях. Доходи цих корпорацій перевищують обсяги ВВП багатьох країн світу, вони створюють мільйони робочих місць в кожній державі, деякі з них вже є з економічної точки зору державотворчими [1].

Зростаючою тенденцією на сьогоднішній день є лідируюче положення на світовому ринку американських ТНК. За версією рейтингу Global Fortune 500, який щорічно представляє список з п'ятисот найбільших по обороту світових корпорацій, 132 компанії, включені в цей рейтинг, є американськими. Найвищі рядки рейтингу займають найбільший світовий ритейлер Wal-Mart Stores з оборотом у 469,217 мільярдів доларів, найбільша в світі нафтогазова компанія Exxon Mobile з оборотом 449,944 мільярдів доларів, що займають відповідно 2 і 3 місця в рейтингу Global Fortune 500. Однак перше місце в рейтингу займає не американська компанія, а нафтогазова корпорація зі змішаним британо-голландським капіталом Royal Dutch Shell. Її оборот більш, ніж на 12 мільярдів доларів перевищує оборот її найближчого переслідувача за рейтингом американської компанії Wal-Mart Stores. (табл. 1.2) [22].

Таблиця 1.2

Американські ТНК в світовій економіці

Місце в рейтингу	Компанія	Оборот млрд дол.	Чистий прибуток млрд дол.
2	Wal-Mart Stores	469,2	17
3	Exxon Mobil	449,9	44,9
11	Chevron	233,9	26,2
16	Phillips	169,6	4,1
18	Berkshire Hathaway	162,5	14,8
19	Apple	156,5	41,7
22	General Motors	152,3	6,2
24	General Electric	146,9	13,6
27	Valero Energy	138,3	2,1
28	Ford Motor	134,3	5,7

Вищенаведене свідчить про те, що США на сьогоднішній день дійсно є незаперечним лідером по кількості великих компаній, які базуються на їх території. І це лідерство триває вже не одне десятиліття. Ще в 1960-х роках 66,3% загальносвітового обсягу прямих іноземних інвестицій здійснювали саме фірми, що базуються в США. Друге місце за обсягом ПІІ з помітним відставанням займали британські компанії з показником 10%, услід за ними йшли японські фірми, які забезпечували 2% світових прямих іноземних інвестицій.

Настільки істотний вплив, який чиниться американськими ТНК викликав заклопотаність урядів низки європейських країн, які негативно ставилися до настільки масштабної міжнародної експансії американських фірм і тому розглядають можливості обмеження зарубіжних інвестицій, що йдуть із США.

По мірі лібералізації міжнародної торгівлі, зниження торговельних бар'єрів між країнами, інші країни отримали можливість виходу на світовий ринок, здійснюючи прямі інвестиції, зокрема, розміщуючи свої філії за кордоном. Американські фірми все ще залишалися лідерами, проте, їх лідерство вже не було беззастережним зважаючи на міжнародну експансію в інших країн. Ця тенденція була обумовлена прагненням фірм зробити виробничий процес більш ефективним шляхом мінімізації витрат. З цієї причини на початку 1970х років європейські і японські фірми прагнули переміщати трудомістке виробництво за кордон, в країни з відносно дешевою робочою силою. [9]

Крім Сполучених Штатів Америки, які є абсолютним лідером з числа найбільших по обороту корпорацій, у рейтингу Global Fortune 500 також представлено 89 китайських, 62 японських, 31 французьких, 29 німецьких, 25 британських (повністю британських корпорацій, без урахування корпорацій зі змішаним капіталом, таких як Royal Dutch Shell і Unilever), 14 швейцарських, 11 південнокорейських, 9 канадських, 8 італійських, 8 австралійських, 8 індійських і 7 російських [22].

На США в 2010 р доводилося 8,1% світового товарного експорту (3 місце в світі після Німеччини та Китаю) і 13,2% світового товарного імпорту (1 місце в світі). За обсягами експорту (14%) та імпорту (10,5%) комерційних послуг в 2010 р США також займали перший рядок у світі. В даний час з приблизно 250 тис. американських компаній, що експортують вироблену в США продукцію, належать до дрібного чи середнього бізнесу, і на їх частку припадає близько 30% обсягу експорту [23]. При цьому спостерігається позитивна динаміка залученості невеликих компаній в міжнародну торгівлю.

Вихід компанії малого бізнесу на міжнародний ринок означає, насамперед, її глобальну конкурентоспроможність і підтверджує високу якість такої компанії.

Іншим важливим індикатором ролі приватного бізнесу США в глобальному масштабі є прямі іноземні інвестиції. США є найбільшим у світі джерелом і реципієнтом прямих іноземних інвестицій.

На рубежі тисячоліть відбулися стрімкі якісні зміни у формах, механізмах і способах реалізації міжнародної діяльності компаній, які не отримують прямого кількісного відображення в показниках торгівлі та міжнародних інвестицій. Ці зміни засновані на принципово нових особливостях сучасного відтворювального процесу, пов'язаних з глобалізацією та науково-технічним прогресом, насамперед, в області комунікацій. Це дає підстави говорити про формування нового типу сучасної міжнародної компанії. Так, глава компанії IBM С. Палмісано вважає, що транснаціональні корпорації трансформуються в "глобально інтегровані підприємства", які розміщують свої виробничі, наукові та сервісні підрозділи по всьому світу не з метою виходу на ринки конкретних країн, а з метою найбільш ефективної організації діяльності в глобальному масштабі. Ключовими нововведеннями в глобальній діяльності компаній є організація ними партнерств для вирішення конкретних завдань і зростаюча можливість передачі окремих видів діяльності зовнішнім спеціалізованим виконавцям. Нові тенденції стосуються не тільки безпосередньої взаємодії компаній з контрагентами, партнерами і конкурентами, а й створення і обкатки якісно нових, інноваційних способів ведення бізнесу, моделей внутрішньокорпоративних і міжфірмових відносин, інституційної інфраструктури та підприємницької діяльності в глобальному масштабі. З'явилися нові тенденції і в механізмах здійснення компаніями НДДКР - тут особливої уваги заслуговують такі явища, як передача в інші країни науково-технічних функцій і нові моделі глобального партнерства компаній у цій сфері. Проявом цих нових тенденцій стала поява в останні два десятиліття

нових форм ведення бізнесу у світовій економіці - аутсорсингу і оффшорингу. Американські компанії є лідерами в галузі використання цих нових форм [16].

У будь-якій діяльності особливе місце займає її регулювання, особливо якщо мова йде про зовнішньоекономічні операції. Як вже говорилося раніше, ТНК являють собою потужну систему, яку дуже складно регулювати.

Діяльність ТНК дуже часто піддається регулюванню внутрішнім правом країни про комерційні організації, де відбувається, наприклад інвестування капіталу. Як відомо, всі економічні операції, вироблені ТНК на пряму залежать від материнської компанії, але з юридичної точки зору, всі філії та сама материнська компанія вважаються самостійними суб'єктами права. З урахуванням впливу на світову економіку і постійну еволюцію ТНК, з'явилася необхідність в жорсткому правовому регулюванні діяльності ТНК.

Уже в 1972 р був створений Центр ООН по ТНК. Його головною метою було вивчення діяльності ТНК, їх вплив на національну і світову економіку, публікація інформації про провідні ТНК і виявлення найбільш значущих тенденцій їх розвитку. Також в цей же час була створена «Хартія економічних прав і обов'язків держав», де було сказано регулювати рух іноземних інвестицій, контролювати діяльність ТНК і інше. Але, поступово, даний закон почав втрачати свою силу. Незабаром, перестав існувати і центр ООН по ТНК. І на зміну, прийшов Департамент прямих іноземних інвестицій і ТНК в рамках ЮНКТАД. Дослідження ЮНКТАД донині є основним регулятором діяльності ТНК.

Будь-яка ТНК містить у собі великий економічний організм, компоненти якого щільно взаємопов'язані з системою міжнародного кредитного ринку. Особливі інститути на даному ринку займаються розподілом капіталів корпорацій. У підсумку виходить внутрішньо-корпоративний механізм, який відповідає за дану діяльність. За допомогою даного механізму визначаються інтеграційні процеси ТНК на міжнародній арені.

У той же час міжнародний ринок кредитів викликає дезінтегруючий вплив на діяльність ТНК. Інтенсивність інтеграційних процесів залежить від конкретної сфери суспільного відтворення: матеріального відтворення, обігу товарів і послуг, грошових коштів і т.п. Найменша її величина — у виробничій сфері, найбільша — в грошово-кредитній.

Ще однією спробою регулювання ТНК стало схвалення проекту в 2003 р Комісією з прав людини, який називався «Норми відповідальності транснаціональних корпорацій». В даному проекті ТНК регулюються також як і держави. У конвенції зазначено, що ТНК повинні дотримуватися прав людини і не забруднювати природу, чесно грати на світовій арені, гарантувати якість своєї продукції та забезпечити працівникам гідні умови праці. Але даний проект, на сьогоднішній день, не отримав силу конвенції.

Таким чином, розвиваюча з кожним днем діяльність ТНК, їх величезний авторитет на міжнародній арені говорить про те, що необхідно створювати особливе право і закони для пильного нагляду над їх діями.

Тим часом регулювання діяльності ТНК на міжнародному рівні має ряд переваг перед національним і регіональним регулюванням, в першу чергу, через міжнародну характеру діяльності ТНК. Вони діють згідно з нормами приватного права, і міжнародна юрисдикція може мати місце незалежно від їх згоди.

Але все ж проблема залишається відкритою. Якщо міжнародні організації не знайдуть способів впровадження офіційних законів про регулювання ТНК, то є загроза, що ТНК почнуть керувати державами.

1.2 Галузева специфіка діяльності американських ТНК

ТНК забезпечують більше чверті світового валового продукту і близько 80% всіх інновацій, тим самим змінюючи структуру, логістику і географію виробництва робіт, товарів і послуг світу, також вони стали великими

інвесторами, визначаючи міжнародну інвестиційну діяльність. За даними ЮНКТАД, в 2013 р накопичений світовий обсяг ПІІ дорівнює близько 25 трлн. дол., а активи, що перебувають під їх контролем, збільшилися з 2012 р і стали рівні більш ніж 96 трлн. дол. Обсяг продажів іноземних філій ТНК налічував близько 34 трлн. дол., а їх експорт склав 7,7 млрд. дол. ПІІ транснаціональних компаній (ТНК) з країн, що розвиваються досягли нової пікової позначки в 454 млрд. доларів. Разом з ПІІ з країн з перехідною економікою їх частка склала 39% від світового обсягу вивозу ПІІ в порівнянні з лише 12% на початку 2000 х років [25].

Для розрахунку зарубіжної активності ТНК, ЮНКТАД створив індекс транснаціоналізації. Він розраховується як середнє трьох показників - частки закордонних активів у загальному обсязі активів ТНК, частки продажів за кордоном в загальній виручці цієї компанії і частки зарубіжного персоналу в загальній чисельності зайнятих в цій ТНК. Однак необхідно враховувати, що найбільші індекси спостерігаються у ТНК малих країн, де успішні фірми дуже швидко переростають кордони внутрішнього ринку. Даний індекс показує, наскільки активна діяльність материнської компанії, і наскільки вона пов'язана з її філіями.

Але є ще один індекс, який показує, наскільки інтенсивно відбуваються закордонні операції ТНК щодо числа належних їй зарубіжних філій. Обчислюється він, як співвідношення ТНК закордонних філій до їх загального числа, і називається індекс інтернаціоналізації.

Останнім часом на перетворення даних індексів впливає явище злиттів і поглинань — це фундаментальні процеси формування ринку, в якому учасники утворюються за допомогою приєднання один до одного, або переходом однієї компанії у власність іншої з можливим ребрендингом поглиненої фірми. Існує безліч причин і мотивів злиттів і поглинань компаній.

Найосновнішими є:

- синергетичний результат, тобто за допомогою активів, ресурсів декількох компаній можна підсилити і поліпшити результат, і це буде якісніше, ніж це зробить одна компанія;
- монопольні мотиви, служать для того, щоб усунути цінову конкуренцію;
- мотиви для отримання податкових пільг;
- широка спеціалізація бізнесу, тобто деяким компаніям вигідно розширити асортимент своїх товарів і послуг;
- економія від викупу вже діючої компанії, ніж створення нової.

Всі ці позитивні мотиви і причини важливо спочатку правильно розрахувати. Немає сенсу об'єднуватися зі слабкою компанією, це принесе величезні втрати. Потрібно оцінити, наскільки перспективна компанія в довгостроковому періоді.

За даними Thomson Reuters, обсяг угод за 2014 збільшився на 75% порівняно з минулими роками і склав 1,75 трлн. дол. Як кажуть експерти, це пік злиттів і поглинань . Компаніями рухає гасло «легше купити, ніж розвивати», а також мотив оптимізації податкових виплат.

Найбільші угоди були зафіксовані у фармацевтичній і телекомунікаційній сферах діяльності. Так, відбулося цілих 2 угоди найбільших компаній кабельного телебачення та інтернету Time Warner Cable і Comcast в Америці на 71 млрд. дол., а також придбання американською компанією стільникового зв'язку DirecTV корпорацію AT & T за 67,2 млрд. дол. Це, мабуть, одні з найбільших угод останнього десятиліття. Також в 2014 р відома телекомунікаційна корпорація BT Group в Великобританії вела переговори про покупку не менш відомого мобільного оператора EE Ltd.

Вже на початку 2015 р. в фармацевтичній галузі також відбувся цілий ряд злиттів і поглинань, де головне гасло було «з'їсти або бути з'їденим». Наприклад, в січні британська Shire придбала свого американського конкурента NPS Pharmaceuticals за \$ 5,2 млрд. дол. У лютому стало відомо

про поглинання компанії Salix Pharmaceuticals представником Big Pharma - Valeant Pharmaceuticals International. Компанія Pfizer придбала Hospira за \$ 16,8 млрд. дол. Найближчим часом також повинна завершитися угода купівлі корпорацією AbbVie фармкомпанії Pharmascylics приблизно за \$ 21 млрд. дол.

Також важливим явищем за останні роки, стала конкуренція між найпровіднішими ТНК розвинених країн, а саме: американськими, європейськими та країнами Південно-Східної Азії. Вони почали застосовувати різні методи боротьби, основним з яких є розміщення філій в офшорних зонах. В основному, це пов'язано з відходом від податків.

Таким чином, ми бачимо, наскільки велика роль ТНК у всьому світі і на основі вищесказаного, можна зробити кілька висновків:

- ТНК формують структуру і динаміку економік різних країн, і конкурентоспроможність між ними;
- ТНК здійснюють контроль міжнародного руху капіталу і надають вплив на економічний розвиток регіонів;
- ТНК - це головний механізм передачі і створення передових технологій і передачі накопичених знань і досвіду між різними країнами.

Транснаціональні корпорації США займають вагоме місце в провідних галузях світової економіки.

Найбільші ТНК сформувалися в паливно-енергетичному комплексі, а саме в секторі нафтовидобутку(табл. 1.3) [22].

Таблиця 1.3

Найбільші ТНК США у сфері видобутку нафти і газу за показниками ринкової вартості і обороту (млрд дол. США)

№	Компанія	Країна	Ринкова вартість	Оборот
1	"Exxon Mobil"	США	417	341
2	"Chevron"	США	215	190
3	"ConocoPhillips"	США	114	177

У світовій аерокосмічній промисловості домінують компанії із США. Провідна компанія "United Technologies" є диверсифікованою і виробляє не тільки авіаційну продукцію, але і частково військове устаткування(табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Провідні ТНК у аерокосмічній промисловості, млрд дол.

№п / п	Компанія	Країна	Ринкова вартість	Оборот
1	"United Technologies"	США	78,0	54,2
2	"Boeing"	США	54,5	64,3
3	"General Dynamics"	США	28,6	32,5
4	"Lockheed Martin"	США	28,1	45,8
6	"Precision Castparts"	США	21,1	5,5

Також незаперечні позиції США у виробництві продукції електротехнічної й електронної промисловості, як у секторі hardware, так і по виробництву продукції software (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Ключові ТНК у сфері виробництва комп'ютерів, офісної техніки та програмного забезпечення, млрд дол.

№ п / п	Компанія	Країна	Ринкова вартість	Оборот
1	"Apple"	США	321,1	65,1
2	"Microsoft"	США	213,3	62,0
3	"IBM"	США	198,9	99,9
4	"Oracle"	США	169,2	26,8
5	"Google"	США	147,2	29,1
6	"Intel"	США	110,7	43,6
7	"Cisco systems"	США	94,8	40,0
8	"Qualcomm"	США	90,1	11,0
9	"Hewlett- Packard"	США	88,7	125,7
10	"EMC"	США	54,8	17,0
11	"Cognizant technology solutions"	США	24,8	4,6

РОЗДІЛ 2

Основні тенденції в інвестиційній діяльності транснаціональних корпорацій США

2.1 Обсяги та географічна структура потоків прямих іноземних інвестицій американських ТНК

Унікальність американської участі в міжнародних потоках прямих інвестицій (ПІ) пов'язана з поєднанням в США позицій найбільшого в світі інвестора і одержувача ПІ. Настільки потужний потенціал говорить про можливість країни контролювати глобальний перерозподіл потоків ПІ і неминуче проектується на проблему лідерства США у світовій економіці. Логічним є вагомий вплив США на політичні умови інвестиційної діяльності в сучасному світі.

Виграє і американська економіка. Через зарубіжну діяльність національних компаній і по каналах внутрішніх іноземних вкладень економіка США функціонує як невід'ємний елемент світової економіки і таким чином відкривається широкий спектр можливостей у використанні переваг глобалізації.

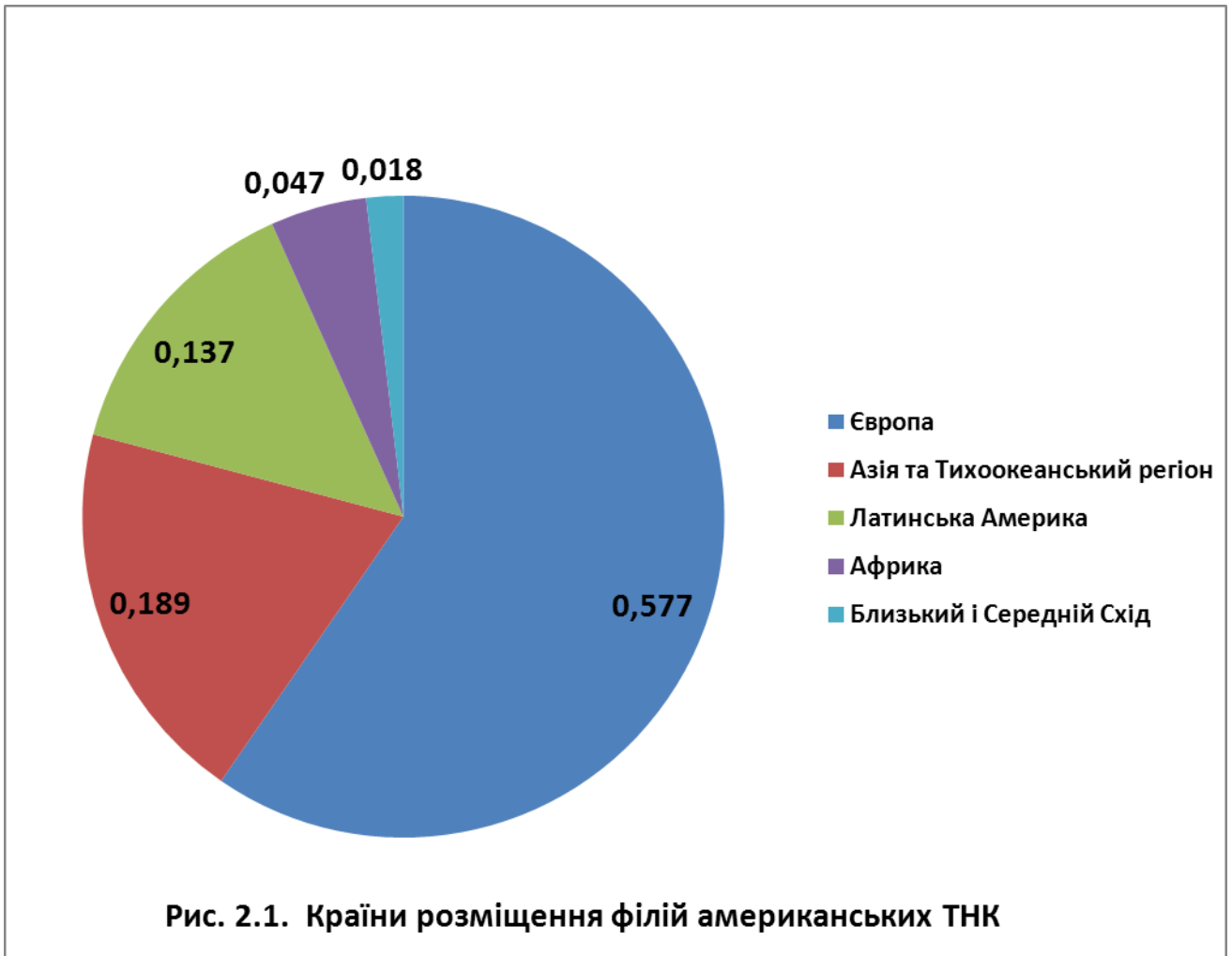
У міжнародній практиці наукових досліджень загально визнаним є підхід, що зв'язує специфіку сучасної природи ПІ і довгострокові тенденції розвитку міжнародного виробництва зі змінами в глобальному економічному середовищі. Носіями цих змін є рушійні сили процесу глобалізації: науково-технологічний прогрес (НТП), політика лібералізації, конкуренція. У ракурсі впливу цих факторів глобалізації американські компанії, безумовно, у вигіршній позиції. Технологічне лідерство, накопичений досвід відкритої інвестиційної політики, високий рівень конкурентоспроможності є найважливішими характеристиками економіки США.

Американські транснаціональні корпорації, без сумніву, є могутніми гравцями на світовій арені. Вони охоплюють майже всі сектори економіки, промислового виробництва та здійснюють свою діяльність по всьому світу.

Актуальним аспектом є відтворення і реалізація товарів і послуг, а також зростання експорту. Саме, цей аспект — вивезення капіталу або експорт капіталу - є початком транснаціональної діяльності провідних країн, а саме США, країн Західної Європи і Японії. У цих країнах є розвинені ринки капіталів, які мають у своєму розпорядженні різні фінансово-кредитні інститути. Правда, США мають найбільш привілейоване становище.

США, на відміну, від інших розвинених країн, активно усувають міждержавні розходження, зокрема змінам піддався рівень доходу, тобто, розроблена реальна середня заробітна плата, що автоматично збільшує попит споживачів; встановлено оптимальний попит на засоби виробництва в розвинених і країнах, що розвиваються. Ці чинники допомогли створити схожість ринків багатьох країн, і діяльність ТНК все більш направлена на середньостатистичного міжнародного клієнта і на міжнародний ринок в цілому. Але, відмінності все одно залишаються, так як залишаються різні соціальні верстви населення.

У матеріалах Міністерства торгівлі США, підготовлених в 2014р., які охоплювали діяльність закордонних філій США, говорилося, що на ці філії припадала більша частина зарубіжного виробництва США в розмірі 1 421 млрд. дол. (вимірюваного за доданою вартістю). Основними країнами, де було розміщено виробництво американських філій, були країни Європи (52,7%), Азії та Тихоокеанського регіону (18,9%), Латинської Америки (13,7%), Африки (4,7%) і Близького і Середнього Сходу (1,8%). У поточному десятилітті масштаби зарубіжної виробничої діяльності корпорацій США ще більше зросли. (Рис. 2.1) [24].

Як вже говорилося раніше, провідні корпорації прагнуть співпрацювати зі середньорозвиненими і країнами, що розвиваються. Так, США направили свій інтерес на Західну Європу, а саме: Іспанію, Португалію та Ірландію. Ці країни мають висококваліфікованих працівників і розвинену економічну, фінансову і політичну інфраструктуру. Також, той факт, що дані країни входять до складу ЄС, значить у американських філій, які хочуть увійти на дані ринки, мита стягуватися не будуть, так як вони є членами інтеграційного угруповання. Свої інвестиції США розміщує в основному в обробну сферу діяльності.

З країнами, що розвиваються співпраця США має аналогічну картину. Величезна кількість капіталу та інвестицій у країнах Латинської Америки і

Південно-Східної Азії розміщено в галузях електронної і автомобілебудівної сферах. Так, в деяких країнах Латинської Америки, зокрема, Бразилії та Мексиці, на автомобільні компанії США припадає 60-70% національного виробництва машин, які за якістю задовольняють вимоги світового ринку. У Таїланді, наприклад, випускається близько 800 тис. автомобілів на рік. Провідна корпорація General Motors планує розмістити інвестиції на 750 млн. дол. для випуску близько 100 тис. автомобілів на рік.

Діяльність американських ТНК з кожним роком розширює свої горизонти, підкоряючи все більше країн і компаній, тим самим, створюючи навколо себе блок з країн. Така форма діяльності має свої наслідки:

- збільшується економічний простір для американських корпорацій на регіональному та національному рівні;
- відбувається сильніша інтеграція між США та країнами, що входять до цього блоку, на основі двосторонніх і багатосторонніх договорів;
- учасники даного блоку володіють величезними перевагами перед іншими країнами і корпораціями.

ТНК США сприяють динамічному зростанню високотехнологічної сфери. Величезні фінансові ресурси йдуть на наукову діяльність в розвинених країнах. Серед них, найактивнішими учасниками є: Німеччина, Канада, Японія, Великобританія і Франція. Інтенсивний розвиток НДДКР американських корпорацій відбувається і в країнах БРІКС, особливо Індії, Китаї та Бразилії. Наприклад, ведуча корпорація «Дженерал Електрик» інвестувала більше 50 млн. дол., щоб створити медичний науковий центр в Індії, який вважається наймасштабнішим центром даної корпорації. Або ж дослідний центр «Microsoft» в Пекіні має статус відомого центру цієї корпорації за кордоном.

Американські ТНК мають великі досягнення в науці і техніці, тому вони є основними двигунами обміну високими технологіями між різними країнами світу. Пріоритет мають філії, які знаходяться в країнах наукових центрів. Самі філії направляють витрати на розвиток НДДКР, які йдуть для

задоволення їхніх же потреб. Слід зазначити, що від наукової діяльності США отримують величезний прибуток, тому з кожним роком їх статус міцніє і конкурентоспроможність зростає.

Особливе місце в інвестиційній діяльності американських корпорацій займає співпраця з найбільш розвиненими країнами - членами ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку). У 2013 р на частку 12 з них припадало 75% накопичених прямих інвестицій США в країнах, що розвиваються. Серед найбільших одержувачів інвестицій - Бермуди (282 млрд. дол.), Карибські острови (234,2 млрд.), Сінгапур (154,4 млрд.), Мексика (101,4 млрд.), Бразилія (78 млрд. дол.) і Сянган (59 млрд. дол.) [25].

Головна відмінність в інвестиціях корпорацій США, в сферу послуг країн, що розвиваються і розвинених країн є те, що на ринках країн, що розвиваються, основною метою є не максимізація прибутку за допомогою різних фінансових і податкових пільг, а більше створення живого конкурентного середовища і розширення впливу на більшу кількість країн. Що стосується розвинених країн, важливим аспектом проведеної інвестиційної діяльності є збільшення доходів і примноження площі впливу на даних ринках. Це відбувається завдяки високому рівню життя і доходів населення, і відповідно великому попиту.

Чітко можна помітити зміни в галузевій сфері розміщення іноземного капіталу. Якщо раніше, інвестиції спрямовувалися більше на видобувну промисловість, сировинну сферу, то зараз американські корпорації розташовують свій капітал в торгіві, інформаційні, банківський, фінансові та інші напрямки.

У таблиці 2.1, можна докладніше розглянути змінену галузеву структуру іноземних інвестицій США.

Таблиця 2.1

Галузева структура прямих іноземних інвестицій США

	1970р.	1979р	1990р.	2013р.
Галузі	млрд.дол.	млрд.дол.	млрд.дол.	млрд.дол.
Добувна	27,9	48,8	64,9	248,1
в тому числі нафтова	21,8	41,6	56,9	96,8
Обробна	32,2	83,6	164,5	612,4
Послуги	17,9	60,4	190,1	274,2
в тому числі фінансові і страхові	-	27,5	112,4	767,2

2.2 Потоки прямих іноземних інвестицій американських ТНК в Україну

Відповідно до Закону України "Про режим іноземного інвестування", іноземна інвестиційна діяльність розглядається як послідовна, цілеспрямована діяльність, що полягає в капіталізації об'єктів власності, у формуванні та використанні інвестиційних ресурсів, регулюванні процесів інвестування і міжнародного руху інвестицій та інвестиційних товарів, створенні відповідного інвестиційного клімату і має на меті отримання прибутку або певного соціального ефекту [11].

Залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) є одним з ключових питань в ході реформування і модернізації української економіки. З огляду на серйозне технологічне відставання української економіки в порівнянні з розвиненими країнами, позитивним для України може стати приплив

іноземного капіталу насамперед за рахунок реалізації інвестиційних проектів іноземними транснаціональними корпораціями (ТНК). Подібна співпраця, в свою чергу, забезпечить доступ до нових технологій і методам управління, а також дасть поштовх для збільшення обсягів вітчизняних інвестицій. Досвід розвинених країн показує, що часто інвестиційний бум в країні починається з впровадження нових технологій, принесених іноземним транснаціональним капіталом і використання цього досвіду країнами, що розвиваються, до яких відносять і Україну, дозволить їм ефективно інтегруватися в світові інвестиційні потоки.

Бум у сфері експорту прямих іноземних інвестицій (особливо американських), що стався в кінці 90-х років минулого століття, свідчить про їх різке зростання їх ролі в процесі глобалізації світової економіки. Мережа міжнародного виробництва, створеного за допомогою прямих іноземних інвестицій і призвела до утворення економічного простору, в літературі називають "другою економікою". Особливе місце в світовій економіці займає "друга економіка США". За своїм виробничим, науково технічним і фінансовим потенціалів вона істотно перевершує аналогічні сфери господарювання інших країн експортерів капіталу. В її рамках зосереджено понад 20% виробничих потужностей США. За три роки (1998-2000) США здійснила за кордоном прями інвестиції в обсязі 412, 8 млрд. дол., причому тільки в 2000 р - 139 млрд . при цьому темпи зростання прямих інвестицій істотно пережали темпи зростання ВВП і товарного експорту США. І, хоча в 1999 р Великобританія вперше випередила США за розмірами експорту капіталу, американські ТНК як і раніше виступають в якості найбільших зарубіжних інвесторів. Загальний обсяг продажів закордонних філій ТНК США досяг 2,2 трл. дол., що відповідало 30% ВВП країни.

За даними Державної служби статистики України, за обсягом прямих інвестицій, залучених в економіку України, США посідають дванадцяте місце. Станом на кінець 2015 року в економіку України залучено 698,9 млн.

дол. американських інвестицій, що складає 1,6% усіх прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку України протягом минулого року [18].

На даний час економіка України переживає важкі часи і не є привабливою для іноземних інвесторів. На заваді діяльності ТНК в Україні є багато факторів.

Наша країна характеризується нестабільним та надмірним регулюванням, відсутністю сталої стратегії розвитку та сформульованого національного плану дій, великою кількістю недоліків державного законодавства, нестабільною економічною та політичною ситуацією, високим рівнем корупції, що спостерігається в усіх сферах господарської діяльності та неспроможність судової системи належним чином виконувати свої функції [8]. Україна посідає 123 місце серед 129 країн світу. Індекс економічної свободи за 2013 р. становить 46,3, що ставить Україну на 161 місце серед 177 країн [20]. У рейтингу за індексом сприятливості податкової системи Україна посідає 165 місце серед 185 країн.

Незважаючи на таку складну ситуацію, український простір переповнюють міжнародні компанії.

Найбільш привабливими для іноземних інвесторів є такі галузі української економіки як харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів – 15,7% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій, залучених до України; торгівля – 15,6%; фінансова сфера – 8,5%; машинобудування – 8,0%; транспорт – 7,6%; металургія та обробка металу – 5,4%; операції з нерухомістю – 4,6%; хімічна та нафтохімічна промисловість – 4,1% [17].

Великими американськими компаніями, що діють на українському ринку є: Coca-Cola Company, Sigma-Bleyzer, Western NIS Enterpris Fund, Cargill та Macdonald's Ukraine Ltd. Аналіз інвестицій в економіку України свідчить, що в 2013 році найбільше інвестувала компанія Coca-Cola – 241 млн дол. США, що складає 39,2% від загального обсягу інвестицій

транснаціональних корпорацій США (табл.2.1) [20]. Найбільше інвестують в 2013 році у харчову промисловість, яка є найбільш привабливою для інвесторів із США.

Таблиця 2.1

Обсяги інвестицій ТНК США в Україну в 2013р.

№	Корпорація	Галузь	Обсяги вкладень млн.грн
1	Coca-Cola	Харчова промисловість(виробництво напоїв)	241,0
2	Sigma-Bleyzer	Телекомунікації, суднобудування	160,0
3	Western NIS Enterprise Fund	Інвестиції у харчову і будівельну галузі	150,0
4	Macdonald's Ukraine Ltd	Харчова промисловість	82,0
5	Cargill	Сільське господарство (переробка і торгівля)	57,0

Американські ТНК при виході на український ринок дотримуються двох груп стратегій, метою яких є або збільшення прибутку, або розширення ринків діяльності.

Однак при цьому загальна зацікавленість в Україні серед американських інвесторів буде знижуватися через несприятливість інвестиційного клімату та нездатності більшості компаній адаптуватися до українських економічних реалій і знайти можливості ефективно лобіювати

свої інтереси в умовах загального падіння інтересу з боку Вашингтона до Києва [6].

Для того, щоб скористатись всіма перевагами розгортання діяльності транснаціональних корпорацій на території нашої держави, Україні необхідно визначитись з відповідною політикою сприяння трансферу нових технологій і припливу реального транснаціонального капіталу і сформувати довгострокову національну стратегію розвитку, враховуючи негативний вплив на національну економіку залучення транскордонних фінансових ресурсів [19].

РОЗДІЛ 3

Діяльність міжнародних американських компаній в Україні

3.1 Вплив американських ТНК на економіку України

Однією з умов привабливості діяльності ТНК є наявність в Україні важливих факторів зростання виробництва. Серед них виділяють такі, як природні ресурси, наявність достатньо розвиненої регіональної транспортної інфраструктури.

Транснаціональний бізнес повністю змінює і вдосконалює народне господарство, промисловість і розвиток країни в цілому. Але все ж існують позитивні і негативні сторони даного явища для економіки України.

Плюси присутності ТНК полягають в тому, що вони:

- надають корисний вплив на розвиток науково-дослідницької діяльності і науково-технічного прогресу;
- виділяють фінансові і виробничі ресурси на створення нових галузей діяльності і удосконалення існуючого промислового сектора;
- гарантують повну зайнятість місцевого населення;
- надають гідну заробітну плату та соціальне обслуговування жителів, а також допомагають оновити їх навички і знання;
- розширюють можливості місцевого виробництва;
- встановлюють статус країн, що розвиваються як продавців своєї продукції, а не просто експортерів.

Мінуси присутності ТНК полягають у тому, що вони:

- зменшують конкурентоспроможність місцевого виробництва;
- диктують свої ціни на продукцію, обслуговування, виробництво;
- вводять свої правила і закони, тим самим зменшуючи вплив держави.

Але є вагомі причини, які роблять Україну непривабливою для іноземних інвесторів. Кризові процеси 2013-2014 рр. дедалі більше погіршують позиції України у світовій економіці в середньостроковій

перспективі. Сучасна економіка країни має багато невирішених проблем, серед яких: дефіцит держбюджету та борги України, збройний конфлікт на Донбасі, скорочення промислового виробництва, економічна війна з Росією, криза банківської системи, валютна нестабільність, інфляція тощо. Через це у 2014 р. спостерігалося різке скорочення діяльності ТНК на території України, при чому не лише іноземних, але й українських. Відбулося зменшення частки інвестицій, скорочення кількості філіалів та дочірніх підприємств, особливо у східній частині України, де й досі триває збройний конфлікт. На жаль, поки воєнно-політична та економічна ситуація в країні не врегулюється, очікується подальше призупинення діяльності ТНК та зменшення припливу прямих іноземних інвестицій в економіку України.

Існує безліч позитивних і негативних прикладів розвитку транскордонної діяльності на ринках, що розвиваються. Деякі негативні випадки можна пояснити неправильною оцінкою експертів або неправильним аналізом ринків, де передбачався розвиток тієї чи іншої форми бізнесу, але головною причиною є помилкове впровадження політики, яка спрацювала в розвинених ринках. Адже, щоб вірно увійти і підлаштуватися до нового ринку, тим більше в країнах, що розвиваються, слід визначити:

- цільову споживчу групу і встановити прийнятні цінові індикатори для кожної країни;
- ефективні способи отримання максимального прибутку;
- яким чином можна застосувати наявні ресурси в самій країні, які допоможуть заощадити на виробництві, збільшити попит і довіру споживачів і знову ж отримати максимальний прибуток.

Безсумнівно, підхід до кожної країни повинен бути унікальним, але все ж виділені вище перераховані вимоги є основними, на що потрібно в першу чергу звертати увагу.

Наступна проблема, яка виникає у американських корпорацій — це стійка ринкова інфраструктура, тобто транспортний, торговельний і

фінансовий елементи. Цінове питання також виділяється своєю важливістю, так як ціни на ринках, що розвиваються повинні бути набагато нижче, значить потрібно повністю міняти концепцію виробництва, використовувати нові методи і техніку створення продукції, інші менш дорогі матеріали.

Корпорації країн, що розвиваються також беруть участь на міжнародному кредитному ринку. Вони активно здійснюють різні операції, як запозичення, так і розміщення цінних паперів на світовому фінансовому ринку. Так, поширеною операцією на ринку кредитів у корпорацій країн, що розвиваються є позики експортних кредитів і банківських позичок.

Головний принцип корпорацій ринків, що розвиваються, який переплітає їх з міжнародним ринком кредитів, вважаються експортні кредити. Даний вид кредитування має особливе формування, яке складається з коштів державних і приватних. Експортні кредити не можуть бути видані експортером, так як вони відображають поставку обладнання та машин і видаються на середній термін. Через це основними джерелами експортного кредиту є державні фонди і банки, а найчастіше їх діяльність поєднується.

Ведення діяльності банками, тобто надання експортних кредитів, багато в чому залежить від наявних світових подій на кредитному ринку, але якщо говорити, про державу, як учасницю і джерело кредитування, то тут мова йде про пільгові переваги, які допомагають розширити межі впливу корпорацій. Унаслідок постійних коливань на міжнародному кредитному ринку і на світовому ринку в цілому, кожні півроку переглядаються і закріплюються межі процентної ставки, терміни кредитування і пільгові періоди.

Варто відзначити, що країни - позичальники поділяються на 3 основні групи: з високими, середніми і низькими доходами. Країни з низькими доходами мають особливий пільговий режим, ніж країни з високими доходами. Але іноді це правило порушується.

В цілому сучасна тенденція різкого підвищення значущості ринків, що розвиваються для західних ТНК привела до нового загострення відомого

протиріччя, закладеного в природі транснаціонального бізнесу, яке прагне до глобальної ефективності операцій на основі уніфікації товарів, що випускаються, застосовуваних технологій і бізнес-процесів «поверх національних кордонів», незважаючи на те, що зберігаються серйозні відмінності між національними економіками.

У випадку з ринками, що розвиваються подібні відмінності носять настільки глибокий структурний характер (включаючи особливості місцевого попиту, характеристики ринкової інфраструктури і т.п.), що застосування стандартних, апробованих бізнес-моделей нерідко оберталось для західних ТНК повним провалом.

В таких умовах переможцями в глобальній конкурентній боротьбі, очевидно, виявляться ті корпорації, які взяли на озброєння стратегію бізнес-інновацій і, проявляючи креативність і адаптивність підходів в цій області, освоїли практику поновлення бізнес-моделей з урахуванням специфіки локального середовища приймаючих країн, а також зуміли перебудувати свою глобальну організацію для ефективної підтримки паралельного використання безлічі бізнес-моделей на всіх ключових ринках.

Можна сказати, що ТНК на сьогоднішньому етапі розвитку світового господарства відіграють важливу роль. Адже вони впливають на економіки приймаючих країн, прискорюють науково-технічний процес, інтернаціоналізацію господарського життя, залучають ПІІ, відкривається доступ до фінансових ресурсів ТНК, інтеграція до світових економічних процесів, доступ до зовнішніх ринків. Українським підприємствам слід вступати в співпрацю з іноземними ТНК не в якості джерела дешевих сировинних ресурсів або відсталого технологічного придатку, а використовувати переваги залучення іноземних інвестицій.

3.2 Стратегія поведінки України у співпраці з американськими ТНК

При виході на новий ринок, ТНК потрібно розробити ряд стратегій, які забезпечать мінімізацію ризиків компанії на зовнішньому ринку, а також дозволять зайняти значну частку ринку, що є однією з передумов отримання очікуваного прибутку. Для формування стратегії ТНК необхідно враховувати можливості внутрішнього середовища компанії та загрози, що існують у зовнішньому середовищі діяльності. Основним завданням, що вирішується при розробці стратегії, є забезпеченість узгодженості між цілями корпорації і наявними ресурсами.

Стратегії міжнародних корпорацій, які здійснюють свою діяльність на ринку України, можна умовно поділити на три групи [13]. Перший тип стратегії є характерним для корпорацій, що виготовляють товари внутрішнього споживання та операторів на ринку зв'язку. Це Macdonald's, Coca-Cola, Philip Morris та Kraft. Метою цієї стратегії є збільшення прибутку корпорації.

Метою другого типу стратегії є займання значного обсягу нового ринку. До компаній, які використовують цей тип стратегії виходу на ринок України, належать великі компанії-трейдери, що будують переробні заводи і торговці сільгосппродукцією.

Третій тип стратегії використовують компанії, що добре обізнані в специфіці функціонування ринку України. Такі компанії в основному мають російське походження, що пояснюється, насамперед, фактом існування географічної спеціалізації.

Американські ТНК при виході на український ринок використовують дві перші групи стратегій, метою яких є або збільшення прибутку, або розширення ринків діяльності. Оскільки найбільша кількість американських ТНК функціонує в харчовій промисловості, охарактеризуємо стратегію діяльності однієї з них.

На наш погляд, найяскравішим представником серед американських ТНК, що функціонують на ринку України, є компанія Coca-Cola.

В Україні діяльність компанії представлена, з одного боку, роботою представництва головної компанії The Coca-Cola Company, а з іншого боку – діяльністю найбільшого за межами США боттлером "Кока-Коли" – Австралійською компанією Coca-Cola Amatil Ltd (ССА). Діяльність The Coca-Cola Company спрямована на виконання представницьких функцій, рекламу продукції компанії, а також на контроль за роботою боттлерів. Компанія Coca-Cola Amatil Ltd у свою чергу займається імпортом продукції в Україну та збутом у середині країни.

Таким чином, діяльність боттлерської компанії є більш інтенсивною, а зовнішні фактори, що діють на українському ринку, мають на неї більший вплив, ніж на головну компанію. Тому найбільш вдалим для аналізу даної ТНК в Україні є розгляд діяльності ССА. Крім України ССА здійснює діяльність ще в 11 європейських країнах. Спочатку компанія займалася продажем напоїв, ввезених з Європи. Потім компанія почала створювати філії на території України та відкрила власний завод у м. Львів. Конкуренцію ССА на українському ринку складають підприємства, які виробляють власну фруктову воду, або використовують для її виготовлення концентрати, придбані у інших компаній. Всього на території України за даними Мінстату діє 297 підприємств з виробництва безалкогольних напоїв, які є конкурентами ССА [10].

Динаміка виробництва безалкогольних напоїв в Україні за 2011-2013рр. наведена у таблиці 3.1 [15].

Визначимо, що львівський завод ССА випускає більший об'єм безалкогольних напоїв, ніж всі його конкуренти разом. У 2011р. всі підприємства випустили менший обсяг продукції, що пов'язано з кризою 2008- 2010рр. і економічним спадом підприємств. Проте, починаючи з 2012р., ССА активно нарощувала обсяги виробництва продукції.

Таблиця 3.1

Виробництво безалкогольних напоїв в Україні за період 2011-2013рр., млн декалітрів (млн дол.)

Виробник	2011р.	2012р.	2013р.	Темпи росту, %	
				2011/2012р.	2013/2012р.
ССА «Львів»	8,896	15,687	18,635	176,3	118,8
«Оболонь»	3,212	3,569	4,311	111,1	120,8
«Росинка»	2,698	3,123	3,784	115,8	121,2
СП «Pepsico-Роси Буковини»	1,369	2,698	4,356	197,1	161,5
Донецький пивзавод	0,866	0,964	1,023	111,3	106,1

Так, у 2012р. порівняно з 2011р. компанія випустила на 76,3% напоїв більше. А в 2013р. обсяг випуску збільшився порівняно з попереднім роком на 2,984 млн. дол. або на 18,8% і склав 18,635 млн. дол. Отже, за період 2011-2013рр. обсяг випуску напоїв львівського заводу ССА збільшився на 9,739 млн. дол. та темпи росту склали 209,5%.

Основним конкурентом ССА на українському ринку є компанія «Оболонь». Проте обсяги виробництва цієї компанії є не такими значними як у ССА. Обсяг виробництва безалкогольних напоїв «Оболонь» в 2013р. порівняно з 2011р. збільшився на 1,117 млн. дол. А саме, у 2012р. порівняно з 2011р. компанія випустила на 11,1% більше. У 2013р. також відбулося збільшення об'ємів виробництва порівняно з 2012р. на 20,8%. Таким чином, за період 2011- 2013рр. ССА «Львів» виготовила на 8,658 млн. дол. безалкогольних напоїв більше, ніж її головний конкурент на українському ринку «Оболонь».

Компанії «Росинка», СП «Pepsico-Роси Буковини» та Донецький пивзавод не виступають суттєвими конкурентами для ССА, оскільки їхні обсяги виробництва у декілька разів менші від обсягів виробництва корпорації. Проте ці компанії також поступово нарощують обсяги випуску продукції. Так, за досліджуваний період обсяг виробництва компанії «Росинка» збільшився на 1,086 млн. дол. (на 40,3%), СП «Pepsico-Роси Буковини» – на 2,987 млн. дол. (на 218,2%), Донецького пивзаводу – на 0,157 млн. дол. (на 18,1%).

Компанія ССА вклала в Україну більш ніж 200 млн. дол. США, більша частина з яких пішла на будівництво заводу у Львові. У найближчі 2 роки плануються інвестиції в Україну у розмірі 250 млн. дол. США, і збільшення кількості працюючих у компанії з 2050 до 4000 чоловік. Компанія ССА, використовуючи свої потужні ресурси намагається досягти в Україні такої ж могутності, як і в інших європейських країнах.

Отже, залучення транснаціональних корпорацій в Україну, а також оптимальний розподіл прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності можливий лише за умови покращення інвестиційного клімату в країні. Комплекс заходів для вирішення представленого завдання повинен включати:

1) Подолання бюрократичних бар'єрів та корупції, що дозволить забезпечити чітке правове поле інвестиційної діяльності. Відповідність законодавства України сучасним нормам світової економіки у сфері інвестицій, зрозумілість законодавства та дотримання його норм сприятиме покращенню інвестиційного клімату і, як наслідок, зростанню обсягів прямих іноземних інвестицій.

2) Впровадження податкових та митних пільг, дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик. Зазначені заходи дозволять не тільки залучити додаткові іноземні інвестиції, але й стимулюватимуть іноземні компанії на розвивати пріоритетні для української економіки види економічної діяльності. Поряд з цим існує необхідність у створенні таких умов, які б не

обмежували можливості вітчизняних виробників у наслідок отримання певних преференцій іноземними компаніями. У 2012 р. Україна почала процес перегляду умов членства в СОТ. Апелюючи до 28-ї статті ГАТТ, яка дозволяє всім країнам-членам цієї організації раз на три роки ініціювати перегляд імпортного мита, Уряд України підготував список з 371 товарної позиції [8]. Основною метою зазначених заходів є захист вітчизняних підприємств в умовах інтеграції країни до світової економіки.

3) Макроекономічна та політична стабільність, що позитивно вплине на імідж України як інвестиційно привабливої країни.

4) Підвищення рівня життя населення в Україні, що призведе до зростання попиту на товари і послуги міжнародних компаній та спонукатиме їх розвивати промислові підприємства на території країни.

Протягом 2014-2015 років Урядом України вжито комплекс заходів зі створення якісно нових умов ведення бізнесу, що мають забезпечити відбудову економіки України та її стабільний розвиток.

Завдяки цьому, у рейтингу Світового банку «Doing Business 2015» Україна за показником легкості ведення бізнесу займає 96 місце серед 189 країн світу (у 2014 році - 112 місце).

На сьогодні в Україні створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства. Законодавство України визначає гарантії діяльності для інвесторів, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні.

На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестиції в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формі. Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ

за кордон прибутків і інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій.

Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000 № 1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

Вирішенню проблемних питань інвесторів покликані сприяти комісії із сприяння досудовому врегулюванню спорів з інвесторами, які можуть створюватися органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування як тимчасові консультаційно-дорадчі органи з метою сприяння досудовому врегулюванню спорів між інвестором і органом виконавчої влади (місцевого самоврядування).

Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу.

З метою належної реалізації національних зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних пріоритетів, сприяння виходу українських експортерів на зовнішні ринки, захисту їхніх економічних і торговельних інтересів за кордоном та залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, з квітня 2013 року при МЗС функціонує Рада експортерів та інвесторів України.

З метою активізації роботи щодо розвитку та реалізації інвестиційного потенціалу України, збільшення обсягу іноземних інвестицій, підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в державі, забезпечення захисту прав інвесторів, сприяння ефективній взаємодії інвесторів з державними органами у грудні 2014 року Указом Президента України утворено Національну інвестиційну раду.

З метою пошуку дієвих механізмів залучення іноземних інвестицій в Україну Урядом держави на регулярній основі проводяться бізнес-форуми за участю потенційних іноземних інвесторів.

Зазначені заходи покликані сприяти покращенню інвестиційного іміджу України та збільшенню обсягів залучення іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в економіку держави.

ВИСНОВКИ

У даній роботі було розглянуто значний вплив транснаціональних корпорацій на всі процеси життєдіяльності; було зазначено поняття ТНК; досліджено сфери діяльності міжнародних американських компаній, а також проаналізовано основні аспекти діяльності транснаціональних корпорацій на території України.

На сьогоднішній день транснаціональні корпорації набувають все більшого економічного впливу. Дуже часто результати економічної діяльності ТНК можуть бути порівнянні із ВВП окремих країн. Згідно з міжнародними рейтингами, визнаним лідером по кількості ТНК у світі є Сполучені Штати Америки.

Активно беручи участь у міжнародних економічних відносинах, транснаціональні корпорації США створюють абсолютно новий варіант діяльності і відносин, переробляючи їх структуру. Корпорації втілюють світове виробництво товарів і послуг; є головними учасниками і двигунами науково-технічного прогресу; покращують конкурентоспроможність економік різних країн і т.д.

Україна є активним реципієнтом ПІІ, які надходять від США. За даними Державної служби статистики України, за обсягом прямих інвестицій, залучених в економіку України, США посідають дванадцяте місце. Станом на кінець 2015 року в економіку України залучено 698,9 млн. дол. американських інвестицій, що складає 1,6% усіх прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку України протягом минулого року.

Дослідження показало, що динамічне збільшення частки і розширення масштабу виробництва американських ТНК, має великий вплив економіку України. І є безліч плюсів і мінусів входу цих ТНК на ринок нашої держави.

Плюси присутності ТНК полягають в тому, що вони:

- надають корисний вплив на розвиток науково-дослідницької діяльності і

науково-технічного прогресу;

- виділяють фінансові і виробничі ресурси на створення нових галузей діяльності і удосконалення існуючого промислового сектора;
- гарантують повну зайнятість місцевого населення;
- надають гідну заробітну плату та соціальне обслуговування жителів, а також допомагають оновити їх навички і знання;
- розширюють можливості місцевого виробництва;
- встановлюють статус країн, що розвиваються як продавців своєї продукції, а не просто експортерів.

Мінуси присутності ТНК полягають у тому, що вони:

- зменшують конкурентоспроможність місцевого виробництва;
- диктують свої ціни на продукцію, обслуговування, виробництво;
- вводять свої правила і закони, тим самим зменшуючи вплив держави.

Глобалізація нерозривно пов'язана з транснаціоналізацією – економічним процесом, який включає глобальну реорганізацію світового виробництва, і залучення України до цих глобальних економічних перетворень є невідворотним.

Для того, щоб скористатись всіма перевагами розгортання діяльності транснаціональних корпорацій на території нашої держави, Україні необхідно визначитись з відповідною політикою сприяння трансферу нових технологій і припливу реального транснаціонального капіталу та сформуванню довгострокової національної стратегії розвитку, враховуючи негативний вплив на національну економіку залучення транскордонних фінансових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аушев А. Ю. Транснациональные корпорации: роль транзакционных издержек в дихотомии выбора – производить самим или покупать на стороне [Текст] / А. Ю. Аушев, Л. Б. Самойлова // Молодой ученый. — 2012. — №1. Т.1. — С. 87
2. Бондаренко М.І., Шавкун В.М., Танасієнко Н.П. Міжнародна економіка./ М.І. Бондаренко, В.М. Шавкун. – Хмельницький: ХНУ, 2007. - 52 с.
3. Грибанов В. Профсоюзы и транснациональные корпорации /В. Грибанов //Европейский контекст.– 2004, №7. – с. 43-48
4. Козак Ю. Г. , Лукьяненко Д. Г., Макогон Ю. В. та ін. Міжнародна економіка: навчальний посібник. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004.
5. Кучин С.П. Україна в глобальній системі міжнародного руху капіталу. [Текст] / С.П. Кучин, О.П. Коваль// Інноваційна економіка. – 2011. - №1. – с.21 -24
6. Лановий В. Експерти про транснаціональні корпорації в Україні / В. Лановий // Тиждень. – 26 березня. - 2013.
7. Миронов А.А. Концепции развития транснациональных корпораций. – М.: Мысль, 1981
8. Хоменко І. Б. Особливості інвестиційної діяльності ТНК в Україні / І. Б. Хоменко // Зовнішня торгівля: право та економіка – 2008. – № 1 – С. 71-78
9. Hood N., Zoung S. The economics of multinational enterprise. London; N.Y.: Longman, 1979
10. Аналіз діяльності The Coca-Cola Company на Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reff.net.ua>.
11. Закон України "Про режим іноземного інвестування". [Електронний ресурс]. — Режим доступу :<http://www.rada.gov.ua>.

12. Міжнародне виробництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dismal-science.com/international-economics/28-mzhnarodne-virobnictvo.html>
13. Особливості стратегії транснаціональних корпорацій в українській економіці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.
14. Офіційний сайт Конференції ООН з торгівлі та розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctad.org>.
15. Офіційний сайт компанії Кока-кола Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coca-cola.ua>.
16. Позиции американских компаний в мировой экономике [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.webeconomy.ru/index.php?page=cat&newsid=863&type=news>
17. Семенов А. А., Крижанівська В. В. / А. А. Семенов// Діяльність ТНК в Україні та їх вплив на економічний розвиток країни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
18. Стан торговельно-економічного співробітництва між Україною та Сполученими Штатами Америки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://usa.mfa.gov.ua/ua/ukraine-us/trade>
19. УНІАН: <http://www.unian.net/society/778887-amerikanske-investoryi-massovo-uhodyat-iz-ukrainyi.html>
20. Ченчикеев В., Ченчикеева О. / В. Ченчикеев// Иностранные транснациональные корпорации в Украине. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bg-is.com>.
21. The 2011 International Property Rights Index (IPRI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.internationalpropertyrightsindex.org>
22. Fortune global 500 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://fortune.com/global500/>
23. Forbes [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.forbes.com/sites/bruceupbin/2011/10/22/the-147-companies-that-control-everything/>

24. United States Department of Commerce [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.commerce.gov/>
25. World Investment Report 2014 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_overview_ru.pdf